

İHYA

İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi
International Journal of Islamic Studies

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ HAZIRLIK PROGRAMI MEMNUNİYET ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

FACULTY OF THEOLOGY PREPARATORY PROGRAM SATISFACTION SCALE
DEVELOPMENT STUDY

Sefer YAVUZ

Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü.
Assoc. Prof.,

Kocaeli University Faculty of Theology Department of Philosophy and Religious Sciences.
seferyavuz@gmail.com, Orcid: 0000-0002-5230-3746.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 11 Şubat 2020/ 11 February 2020

Kabul Tarihi / Accepted: 02 Temmuz 2020 / 02 July 2020

Yayın Tarihi / Published: 25 Temmuz 2020 / 25 July 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Temmuz-Güz/ July – Autumn 2020

Cilt / Volume: 6, Sayı / Issue: 2, Sayfa / Pages: 552-566.

Cite as / Atıf: Yavuz, Sefer. “İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı Memnuniyet Ölçeği Geliştirme Çalışması [Faculty of Theology Preparatory Program Satisfaction Scale Development Study]”. İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi- İhya International of Islamic Studies 6/2 (Temmuz/July 2020), 552-566.

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Öz

Bu çalışmada İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı öğrencilerinin memnuniyet düzeylerini ölçmek amacıyla bir ölçek geliştirme çalışması yürütülmüştür. Veriler İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programında öğrenim gören 280 öğrenciden meydana gelen bir örneklemden anket tekniğiyle elde edilmiştir. Çok boyutlu ve oldukça karmaşık bir yapı arz eden memnuniyet fenomeni ölçek maddeleri üç temel boyut üzerine kurgulanmıştır. Bunlar, konu, dersin işlenişi ve materyaller; öğretim elemanlarıyla iletişim ve yeterlilikler; ders arası-dinlenme süreleridir. Çalışmada ölçek madde formunun oluşturulması, formun belirlenen örnekleme uygulanması, madde seçme ve ölçeğin geçerlik-güvenirlik testleri aşamaları gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen ölçeğin ilahiyat fakültesi hazırlık programında öğrenim gören öğrencilerin memnuniyet düzeylerini ölçmek için kararlı bir yapı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Eğitim, İlahiyat Fakültesi, Hazırlık Programı, Memnuniyet Ölçeği

Abstract

In this study, it is conducted a scale development study to measure the satisfaction levels of the students of the Faculty of Theology Preparatory Programme. The data were obtained from a sample of 280 students studying in the Preparatory Program of the Faculty of Theology, with the survey technique. Satisfaction phenomenon scale items, which are multi-dimensional and quite complex, are built on three basic dimensions. These are subject, course and course materials; communication and competences with instructors and rest periods and opportunities. In the study, the creation of the scale item form, application of the form to the determined sampling, item selection and validity-reliability tests of the scale were carried out. It was concluded that the scale showed a determined structure to measure the satisfaction levels of those students in the Preparatory Program of the Faculty of Theology.

Keywords: Sociolology of Religion, Education, Theologh Faculty, Preoaratory Program, Satisfaction Scale.

Extended Abstract

Student satisfaction is important in terms of determining the goals of the faculty, program or school and determining the level of achieving these goals, and therefore planning some improvements. In this context, it can be said that the institutions that carry out satisfaction level studies and consider these data are one step ahead in the fulfilment of the educational objectives of the departments / programs. Therefore, studies on student satisfaction are an important data source within the scope of improving the teaching process.

Student satisfaction, which expresses the general evaluations of the students about school, is a multi-dimensional phenomenon.

There are a many student expectations play a decisive role in this process. Some of these are academic program, the courses, curriculum, language competencies, the geographical location of the school and distance to the settlement, physical conditions, social facilities, appropriate and widespread technological infrastructure, the qualifications of the instructors, communication etc. For this reason, it may be more efficient to carry out research on limited dimensions rather than all dimensions in a single study.

In the literature, there is no a Satisfaction Scale of the Theology Faculty Preparatory Program having validity and reliability study.

In this study was conducted a student satisfaction scale development study, which can be used to determine student satisfaction or to identify areas of dissatisfaction for the Theology Faculty Preparatory program, which has an important place in theology education.

The aim of the study is to develop a satisfaction scale that provides sufficient validity and reliability conditions for use in the preparatory studies of the Faculty of Theology Preparatory Program.

The scale to be developed in the research is a measurement tool consisting of 25 questions. Scale expressions are designed as Likert type five grade items. The questions created were designed by the researcher in 3 sub-dimensions.

While the scale is being developed; literature scanning, item pooling, language and scope validity, item scoring, data collection and analysis of collected data phases were followed.

While creating the questionnaire, in order to determine the degree of understanding of the scale items, the trial form was applied to 25 participants from the theology faculty preparatory program students. As a result of the pilot scheme and student interviews, some items were revised, necessary corrections were made and the scale form was rearranged.

The population of this study is Kocaeli University Faculty of Theology preparatory program students.

The sample of this study consists of 280 students studying in Kocaeli University Faculty of Theology Preparatory Program between 2016-2019.

The sample of the study was determined by "Convenience Sampling" which is one of the non-probability sample determination models.

The scale items are designed to measure 3 basic dimensions under the preparation program. The first is the satisfaction level of the subject, course and course materials; the second is the satisfaction level of with the faculty members about communication and competences and the third is the level satisfaction about the resting time.

Scale items were first examined in terms of language validity. Then, content validity was examined in order to understand whether the scale items represent the targeted area and to make the scale a whole consisting of meaningful items.

Thirdly, construct validity was examined. Construct validity is also seen as an indicator of language-contnet validity. For this purpose, factor analysis was conducted.

Another scale development phase is reliability. The Cronbach's Alpha coefficient, which is the reliability indicator of the scale, is accepted as a measure of the internal consistency of the items included in the scale, in other words, its homogeneity.

For this purpose, Cronbach's Alpha was calculated. Factor 1 is subject, course processing and expectations for materials. And its Cronbach's Alpha internal consistency coefficient of is .87; Factor 2 is the dimension of expectations regarding communication and qualifications with the teaching staff. And its Cronbach's Alpha internal consistency

coefficient is .84, and factor 3 is course-rest time expectations dimension. And its Cronbach's Alpha internal consistency coefficient was found as .83.

Cronbach's Alpha internal consistency coefficient of the entire scale was also calculated as .89.

As a result; in this research, it was a conducted a study of developing a satisfaction scales consisting of 25 items and 3 factors. The items are 5 grades Likert type. The content validity results of the scale, the construct validity findings made by factor analysis, the results of the reliability analysis performed separately for each sub-dimension and the findings of the internal consistency coefficient (Cronbach's Alpha) are reveals that the Theology Faculty Preparatory Program satisfaction scale is a valid and reliable measurement tool.

Giriş

Öğrenci memnuniyetiyle ilgili bulgular, öğretim sürecini iyileştirme çalışmaları kapsamında önemli bir veri kaynağı teşkil etmektedir/etmelidir. Öğrencinin öğrenim gördüğü kuruma ilişkin genel değerlendirmelerini ifade eden öğrenci memnuniyeti her şeyden önce çok boyutlu bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Beklentilerin belirleyici bir rol oynadığı bu süreçte, öğrenim gördüğü akademik programın muhtevası, dersler, müfredat, dil yeterliliklerinin yanı sıra, eğitim kurumunun coğrafi konumu, yerleşim yerine uzaklığı, fiziki koşulları, sosyal imkânları, uygun ve yaygın teknolojik altyapı, öğretim elemanlarının nitelikleri, kurumla öğrenci arasında tesis edilen aidiyet duygusu, öğretim elemanlarıyla iletişim biçimi, arkadaşlık grupları... gibi öznel ve nesnel pek çok değişkenin farklı derecelerdeki etkisinden bahsetmek mümkündür.

Bu çok boyutlu yapısından dolayı memnuniyet ölçme çalışmaları oldukça karmaşık bir yapı arz etmektedir. Dolayısıyla bütün boyutların tek bir araştırmaya konu edilmesi yerine birkaç boyutla sınırlı araştırmalar tasarlayarak ölçme çalışmaları yürütmek daha verimli olabilir.

Öğrenci memnuniyeti fakülte, program veya eğitim kurumunun hedeflerini belirlemesi ve bu hedefleri gerçekleştirme düzeyinin tespit edilmesi, dolayısıyla bir takım iyileştirmelerin planlanması bakımlarından önem arz etmektedir. Bu çerçevede memnuniyet düzeyi çalışmalarını gerçekleştiren ve bu verileri dikkate alan kurumların bölümlerin/programların öğretim hedeflerini yerine getirmede bir adım ileride oldukları/olacakları söylenebilir.¹

¹ Mehmet Erdoğan - Muhammet Uşak, "Fen Bilgisi Öğretmen Adayları Memnuniyet Ölçeğinin Geliştirilmesi", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25/2 (2005), 36.

Ülkemizde İlahiyat öğretimi hazırlık programının başlangıç tarihi 1972'dir. 1997'de program İlahiyat Fakültesi müfredatından kaldırılmış ve haftalık ders saatleri azaltılmıştır. 2009-2010 öğretim yılından itibaren tekrar müfredatta yer alamaya başlayan program 2013-2014 öğretim yılından itibaren İlahiyat öğrencileri için zorunlu hale getirilmiştir. Günümüzde ders adları ve öğretim materyalleri gibi konularda bir takım farklılıklar olsa da genel olarak hazırlık programlarında benzer müfredatlar uygulandığı söylenebilir.² Hazırlık programı öğrencinin birinci sınıfa devam etmesi için ön koşul olup, bu dönemde öğrencilerin hem dersler hem de pek çok boyutuyla ders dışı rutin yaşamları bakımından diğer sınıf öğrencilerinden farklı bir görünüm sergiledikleri gözlenmektedir. Dolayısıyla hazırlık programı öğrencileri için müstakil bir memnuniyet ölçme çalışması yürütülmesinin ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliği bakımından olumlu katkılar sağlayacağı kanaatindeyiz.

Bu çalışmada ilahiyat öğretiminde önemli bir yeri bulunan hazırlık programına yönelik öğrenci memnuniyetini belirlemek veya memnuniyetsizlik alanlarını tespit etmek üzere kullanılacak bir öğrenci memnuniyet ölçeği geliştirme çalışması yürütülmüştür.

Çalışmanın amacı İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı öğrenci memnuniyetini ölçme çalışmalarında kullanılmak üzere yeterli geçerlik-güvenirlilik koşullarını sağlayan bir memnuniyet ölçeği geliştirmektir.

1. Yöntem

Araştırma 2016, 2017, 2018 ve 2019 öğretim yıllarında Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programında öğrenim gören hazırlık öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir.

Literatürde güvenilirliği ve geçerliliği kanıtlanmış, Türkçe dilinde hazırlanmış İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı Memnuniyet Ölçeği (İHÖ) bulunmamaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliği testi için açılımlı faktör gerçekleştirilmiş, güvenilirlik analizi için madde toplam korelasyonu, Cronbach's Alpha hesaplanmıştır.

Araştırmada geliştirilmek istenen ölçek 25 sorudan oluşan bir ölçme aracıdır. Ölçek ifadeleri Likert tipi beş dereceli maddeler şeklinde tasarlanmıştır. Oluşturulan sorular araştırmacı tarafından 3 alt boyutta tasarlanmıştır.

1.1. Evren ve Örneklem

Bilimsel araştırma evrenden elde edilecek veri üzerinde gerçekleştirilir. Söz konusu veri araştırmaya konu olan olguları içinde barındırmalıdır. Bu nedenle öncelikle araştırmanın evreni tespit edilmelidir. Evren bir kıta, bir ülke, bir şehir, bir kurumdan meydana gelebileceği

² Ayrıntılı bilgi için bakınız; İsmail Ekinci. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine Verilen Arapça Hazırlık Eğitimine Dair Bir İnceleme", *Van İlahiyat Dergisi* 7/11 (Aralık 2019), 146.

gibi bir meslek-meşguliyet grubunu, cinsiyeti, ırk-etnisite, yaş ve medeni durum gibi bazı olgusal özellikleri içeren yığınlardan da meydana gelebilir.³

Bu çalışmanın evreni Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık programı öğrencileridir.

Çeşitli sebeplerle araştırmacının evrene erişiminin engellenmesi ya da sınırlanması, onu evreni temsil ettiği düşünülen evrenin içinde yer alan bir bölüme yönlendirir. Evreni temsil ettiği varsayılan bu bölüme örneklem denir.⁴

Bu çalışmanın örneklemini 2016-2019 yılları arasında Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık programında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 133 erkek (%46,2) ve 152 kız (%52,8) olmak üzere toplam 288 öğrenciden meydana gelmektedir.

Araştırmanın örneklemini olasılık dışı örneklem belirleme modellerinden olan “Uygun Örnekleme Yöntemi (Convenience Sampling)” ile belirlenmiştir. Bu yöntem, zaman ve ekonomik sınırlılıklar gibi nedenlerle evrene ulaşmanın güç olduğu durumlarda ortak karakteristik özellikleri taşıyan bireylerden meydana gelen bir topluluktan veri elde edilmesi şeklinde tasarlanan örnekleme yöntemi olarak tanımlanabilir.⁵ Sosyal bilimlerde oldukça yaygın kullanılan bir örnekleme modeli olduğu belirtilmektedir. Uygun örnekleme modelinde, araştırmacılar örneklemini meydana getiren katılımcıları araştırma için uygun görülen, ulaşması kolay gönüllü kimselerden seçmektedir⁶ Bu örnekleme daha çok deneysel çalışmalarda kullanılır. Pratik ve ekonomik olması açısından tercih edilen bir örnekleme tekniğidir.⁷

2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

2.1. Madde Havuzu Oluşturulması

Ölçek geliştirilirken; literatür tarama, madde havuzu oluşturma, dil ve kapsam geçerliliği, madde puanlama, verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizi aşamaları izlenmiştir.

³ Ali Baltacı, “Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (Haziran 2018), 234.

⁴ Baltacı, “Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”, 235.

⁵ Somayyeh Radmard, “Exploration of the factors effecting higher education demands of international students in turkish universities”, *Journal of Higher Education and Science* 7/1 (2017), 67.

⁶ Yağmur Koçbaşaran, “Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı”, *ASOS JOURNAL*, 47 (Haziran 2017), 480-495.

⁷ Abdülkadir Gül - Yener Özen, “Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu”, *KKEFD/JOKKEF*, 15 (2007), 413.

Literatür taraması sonucunda öğrenci memnuniyetini inceleyen çalışmaların ve bu amaçla tasarlanmış ölçek formlarının olduğu tespit edilmiştir.⁸ Ancak, ilahiyat fakültesi hazırlık programına yönelik olan bir memnuniyet ölçeğine rastlanmamıştır. Çalışmalar incelenerek 55 sorudan meydana gelen bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Bu aşamadan sonra maddelerin anlaşılabilirliğini belirlemek üzere 55 maddeden meydana gelen deneme formu, ilahiyat fakültesi 2016 öğretim yılı bahar döneminde hazırlık programı öğrencilerinden 25 katılımcıya uygulanmıştır. Gerçekleştirilen pilot uygulama ve öğrenci görüşmeleri sonucunda maddelerin katılımcılar tarafından anlaşılabilirliğini arttırmak amacıyla bazı maddeler tekrar gözden geçirilmiş, gerekli düzeltmeler yapılarak, ölçek formuna son şekli kazandırılmıştır.

Ölçekte yer alan Likert tipi 5 dereceli maddeler Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum ve Kesinlikle Katılmıyorum aralıklarından oluşmaktadır. Olumlu puanlama “Kesinlikle Katılıyorum 5, Katılıyorum 4, Kararsızım 3, Katılmıyorum 2 ve Kesinlikle Katılmıyorum 1 şeklinde; olumsuz puanlama ise “Kesinlikle Katılıyorum 1,

⁸ Mehmet Erdoğan, “Fen Bilgisi Öğretmen Adayları Memnuniyet Ölçeğinin Geliştirilmesi”, Fujita-Starck, Pamela J.; Thomson, John A. “The Effects of Motivation and Classroom Environment on the Satisfaction of No crediting Education Students”, (Paper presented at the Annual Forum of the Association for Institutional Research,, 34th, New Orleans, LA, May 29 – June 1, 1994), <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED373646.pdf> (10.02.2020), K.M., Elliott & D. Shin, “Student satisfaction: An alternative approach to assessing this important concept”, *Journal of Higher Education, Policy and Management* 24/2, 197-209, A. Walker-Marshall,, Cathie M. Hudson, “Student Satisfaction and Student Success in the University System of Georgia”, (Paper presented at the Annual Forum of the Association for Institutional Research,, 39th, Seattle, WA, May 30 – June 3, 1999), <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED433778.pdf> (10.02.2020), William E. Knight, “Influences on the Academic, Career, and Personal Gains and Satisfaction of Community College Students”, (Paper presented at the Annual Forum of the Association for Institutional Research,, 34th, New Orleans, LA), May 29 – June 1, 1994), <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED373644.pdf> (09.02.2020), G. Akduman ve Z. Yüksekbilgili, “Yetişkin Eğitim Memnuniyeti (YEM) Ölçümü İçin Ölçek Geliştirme Çalışması”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 53 (Aralık 2016): 239-257., Mehmet Erdoğan, “Fen Bilgisi Öğretmen Adayları Memnuniyet Ölçeğinin Geliştirilmesi”, E. Akgün, Ü. Baykal, S. Sökmen, Ş. Korkmaz, “Öğrenci Memnuniyeti Ölçeği? Geliştirme Çalışması”, *İ.Ü.F.N.H.Y.O. Hemşirelik Dergisi* 12/49 (2002): 23-32., F.H.Özdemir, A. Atar, F. Çavuşoğlu, T. Özüdoğru, G. Uygur, N. Toklu, F. Dindar Haşlak, M. Namli, A.R.Uysal, A.K. Güler, “Üniversite Öğrencileri İçin A Öğrenci Memnuniyet Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerin İncelenmesi”, *ASOS JOURNAL*, 56 (Ekim 2017): 214-230., Ahmet Koç, “İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri”, *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2003/2), 25-64, Cemil Osmanoglu – Mehmet Korkmaz, “Öğrencilerine Göre İdeal İlahiyat Fakültesi Öğrencisinin Nitelikleri ve Bunun İlahiyat Eğitimiyle İlişkisi”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 16 (Aralık 2018), 119-178., Recep Uçar, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)”, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Güz 2017), 97-170., Ejder Okumuş, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Problemleri –Dicle Üniversitesi Örneği-”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 5/13 (2007), 59-94., İlyas Erpay – Necati Sümer, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Tek Cinsiyetli Eğitim Modeline Bakışı (Siirt Üniversitesi Örneği)”, *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1 (Haziran 2019), 121-150., İlyas Erpay, “Öğrencilerin İlahiyat Fakültesine Yönelik Görüşleri”, *Amasya İlahiyat Dergisi* /13 (Aralık 2019), 423-473.,

Katılıyorum 2, Kararsızım 3, Katılmıyorum 4 ve Kesinlikle Katılmıyorum 5 şeklinde puanlanmıştır.

55 madde dışında formun ilk bölümünde, cinsiyet, üniversite-fakülte tercihindeki eğilimler, ders çalışma süresi gibi konulara ilişkin 6 soru da yer almaktadır. Hazırlık programı öğrenci popülasyonunun çoğunlukla aynı yaş aralığına sahip öğrencilerden meydana geldiği varsayılarak yaş bilgisi istenmemiştir.

Ölçek maddeleri hazırlık programı kapsamında 3 temel boyutu ölçmek üzere tasarlanmıştır. Bunlardan birincisi konu, dersin işlenişi ve materyallere yönelik memnuniyet düzeyini; ikincisi öğretim elemanlarıyla iletişim ve yeterliliklere yönelik memnuniyet düzeyini; üçüncüsü ise ders arası-dinlenme sürelerine yönelik memnuniyet düzeyini hedeflemektedir.

Derslere yönelik memnuniyeti hedefleyen maddeler dersi sevmeye, derste görüş ve önerilerini dile getirebilme, anlamadığını sorabilme, konuyla ilgili örneklemelerin yeterliliği, derse katılım, ders programının uygunluğu, ders süresinin yeterliliği, ilgili ve yeterli kaynak kullanımı, ders kitapları, işlenen konular ve sınavlara yönelik maddelerden oluşmaktadır.

Öğretim elemanı-öğrenci ilişkisi memnuniyet düzeyini hedefleyen sorular öğretim elemanı-öğrenci arasındaki iletişim ve ilişki biçimi, ders anlatış biçimi derse ilişkin verimlilik, öğretim elemanlarına ulaşabilme, öğrenciye yaklaşım ve ilgi, tarafsızlık, öğrencinin sorunlarına ilgi düzeyi, öğrencilerin ilgi ve birikimlerinden haberdar olma gibi konuları kapsamaktadır.

Ders araları ve dinlenme süreleri ile ilgili maddeler ise öğrencilerin ders aralarının(teneffüslerin) süresinin yeterliliği, ders aralarında ihtiyaçların giderebilmesi ve dinlenme imkânlarına yönelik memnuniyet düzeyini hedeflemektedir.

2.2. Geçerlik-güvenirlilik

2.2.1. Geçerlik

Ölçek geliştirme aşamalarından biri de geçerlik analizleridir. Geçerlilik, bir test veya ölçeğin ölçülmek istenen olguyu ölçme derecesidir. Başka ifadeyle bir ölçme aracının neyi ne ölçüde ölçme gücüne sahip olduğunu inceler. Bir veri toplama aracının geçerliliğini tespit etmek için çeşitli geçerlilik testleri geliştirilmiştir.⁹

Ölçek maddeleri ilk olarak dil ve kapsam geçerliği bakımından incelenmiştir. Dil ve kapsam geçerliği, geliştirilmek istenen ölçek ile ölçülmek istenilen özellik arasındaki

⁹ Remzi Altunışık, vd. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Sakarya: Sakarya Kitapevi, 2004), 112-113

bağıntının, başka ifadeyle her bir maddenin amaca ne derece hizmet ettiğinin ya da konu ile ilgi derecesinin göstergesi kabul edilir.¹⁰

Bu çerçevede İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı Memnuniyet Ölçeği(İHÖ) ölçek maddeleri dil, ifade ve anlatım bakımlarından değerlendirilip dil geçerliliği sağlandıktan sonra hedeflenen alanı temsil edip etmediğinin anlaşılması ve ölçeğin anlamlı maddelerden oluşan bir bütün haline getirilmesi için içerik ya da kapsam geçerliliği(content validity) üzerinde durulmuştur. Bu amaçla maddeler hazırlık programında uzman 2 öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Kapsam çözümlemesi sonunda uzman görüşleri ve önerileri doğrultusunda 4 madde formdan çıkarılmış, ayrıca maddelerde bir takım düzeltmeler yapılmış, böylece madde sayısı 51 olarak belirlenmiştir.

Daha sonra yapı geçerliği incelenmiştir. Yapı geçerliği aynı zamanda dil-kapsam geçerliliğinin de göstergesi olarak görülmektedir. Yapı geçerliği ölçekte yer alan maddelerin uygulanmasıyla elde edilen verilerin ne anlama geldiğini ele alan süreçtir. Bu amaçla faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizinin temel amacı belli bir yapıyı diğer yapılarla karıştırmadan ölçebilecek maddeleri oluşturmak ve ortaya çıkan faktörlerin adlandırılmasıdır.

Bu çalışmada ölçme aracındaki 51 maddenin tasarlanan faktörler ile ilişkilerini keşfetmek için açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

2.2.2. Güvenirlik

Ölçek geliştirme aşamalarından bir diğeri de güvenirliktir. Güvenirlik tekrarlanan ölçümlerde ulaşılan sonuçların ya da ortaya çıkan değerlerin kararlılığını ifade eder. Yani sonuçların zamana göre, araştırmacıya göre değişiklik göstermemesidir. Başka ifadeyle farklı zamanlarda yapılan ve farklı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen ölçümlerde aynı sonucun elde edilmesidir.¹¹

Bu amaçla sıklıkla başvurulan yollardan biri de Cronbach Alfa katsayısıdır. Ölçeğin, güvenirlik göstergesi olan Cronbach Alfa katsayısı ölçek kapsamında yer alan maddelerin iç tutarlığının, başka ifadeyle homojenliğinin bir ölçüsüdür. Bu katsayı ne kadar yüksek, yani 1'e yakın olursa ölçekteki maddelerin kendi içinde o ölçüde birbiri ile tutarlı olduğu ve aynı özelliğin öğelerini sorgulayan maddelerden meydana geldiği şeklinde yorumlanmaktadır.¹²

¹⁰ Selami Yeşilyurt - Cüneyt Çapraz, "Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kullanılan Kapsam Geçerliliği İçin Bir Yol Haritası", *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/1 (2018), 253.

¹¹ Mustafa Ş. Şenocak, *Biyostatistik* (İstanbul: İstanbul Üniv. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yay. No:214, 1998), 293.

¹² Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994), 147.

İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı Memnuniyet Ölçeği güvenilirlik çalışması kapsamında Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Analize, eksik verilerin (missing data) düzenlenmesi ile başlanmış, eksik veriler tespit edilerek anket numarasına göre düzeltmeler yapılmıştır.

Daha sonra maddelerin faktör analizine uygunluğunu test için KMO Barlett's Test gerçekleştirilmiştir. KMO Barlett's Test sonucu .88 ve $p \leq 1$ bulunmuştur.

Tablo 1. İlahiyat fakültesi hazırlık programı memnuniyet ölçeği KMO Barlett's Test sonucu.

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,887
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3251,821
	df	325
	Sig.	,000

Tablo 1'de verilen KMO Barlett's Test sonuçları bu çalışma ile geliştirilmek istenen ölçeğin uygun faktörler sunabileceği, aynı zamanda çalışmanın amacına yönelik istenilen sonuçlar verebileceğini göstermektedir.

Her bir bileşendeki maksimum varyansı ortaya çıkarmak için temel bileşen analizi (principle component analysis) uygulanmıştır. Temel bileşen analizi sonucuna göre 6 faktör olduğu görülmüştür. Ardından Scree Plot Grafiği incelenmiş ve ölçeğin 3 faktörden oluşabileceğine karar verilmiştir. Scree Plot Grafiği aynı zamanda, ölçek maddelerinin hangi faktörde yer alacaklarını ya da hangi faktör altında yüklendiklerini görmek için de kullanılabilir. Bu amaçla temel bileşen analizi Kaiser Normalizasyonu ile Varimax yöntemleri kullanılarak tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda ölçek maddelerinden birden fazla faktörde yüklenmiş olanlar ile faktör yükleri düşük olanlar formdan çıkarılmıştır. Böylece ölçekteki toplam madde sayısı 25'e inmiştir. Analizler sonucunda ölçeğin 3 faktörden (boyuttan) oluştuğu saptanmıştır. Faktörlerin öz değerleri (eigenvalue) sırasıyla 30.612, 11.707, 6.928'dir. Bu 3 faktör toplam varyansın % 49.247'sini açıklamaktadır.

Faktör 1, konu, dersin işlenişi ve materyallere yönelik beklentileri hedeflemekte olup madde formunda 45, 46, 47, 43, 42, 40, 37, 39, 23, 44 ve 33 numaralı maddeleri kapsamakta; faktör 2 öğretim elemanlarıyla iletişim ve yeterliliklere yönelik beklentiler hedeflemekte olup 15, 7, 14, 8, 20, 18, 10, 19, 9, 11, 21, 52, 53 ve 51 numaralı maddeleri kapsamakta; faktör 3

ise ders arası-dinlenme süresine yönelik beklentileri ifade etmekte olup 51, 52 ve 53 numaralı maddeleri kapsamaktadır.

Tablo 2. İlahiyat Fakültesi hazırlık programı memnuniyet ölçeği konu, dersin işlenişi ve materyallere yönelik beklentiler boyutu faktör ve madde analizi sonuçları.

Madde No	Konu, dersin işlenişi ve materyallere yönelik beklentiler	Yük		Toplam	Cronbach's Alpha
		Birinci	Değeri		
45	İşlenen konular benim anlayabileceğim düzeyde	.76	.57	.86	.86
46	Öğrendiklerimin çoğu gelecekte işime yarayacak şeyler	.75	.55	.86	.86
47	Dersler seviyeme uygun olarak işleniyor	.74	.59	.86	.86
43	Derslerin içeriği benim ilgimi çekecek şekilde düzenlenmiş	.74	.66	.85	.85
42	Dersler zevkli geçiyor	.63	.71	.86	.86
40	Konular akılda kalıcı örneklerle pekiştiriliyor	.61	.70	.86	.86
37	Ders kitapları işlenen konuya uygun olarak seçilmiş	.60	.48	.87	.87
39	Derslerle ilgili kitaplar, dergiler anlaşılır ve bol örnekli	.59	.60	.86	.86
23	Uygulanan ders programı ihtiyaç ve beklentilerimi karşılıyor	.51	.50	.87	.87
44	Derslerin işlenişi için yeterli süre ayrılmış	.49	.35	.87	.87
33	Derslerle ilgili yeterince kaynak edinebiliyorum	.42	.43	.87	.87

Cronbach's Alpha .877

Tablo 3. İlahiyat Fakültesi hazırlık programı memnuniyet ölçeği öğretim elemanlarıyla iletişim ve yeterliliklere yönelik beklentiler boyutu faktör ve madde analizi sonuçları

Madde No	Öğretim elemanlarıyla iletişim ve yeterliliklere yönelik beklentiler	Yük		Toplam	Cronbach's Alpha
		Birinci	Değeri		
15	Öğretim elemanları güler yüzlü ve samimidir.	.73	.49	.82	
7	Öğretim elemanlarıyla kolay iletişim kurabiliyorum.	.69	.41	.82	
14	İhtiyaç duyduğumda öğretim elemanlarına ulaşabiliyorum	.66	.40	.83	
8	Öğretim elemanları alanlarında oldukça yeterlidir	.65	.45	.82	
20	Anlamadığım bir şeyi rahatlıkla sorabiliyorum	.57	.52	.82	
18	Öğretim elemanları öğrencilere dersi sevdiriyor	.57		.82	
10	Hata yaptığımda öğretim elemanları iyi niyet ve hoşgörülle yaklaşır	.57	.59	.83	
19	Sınıfta görüş ve önerilerimi rahatlıkla dile getirebiliyorum	.54	.49	.82	
9	Öğretim elemanları dersle ilgili sorularına doyurucu cevaplar verebiliyorlar	.54	.35	.83	
11	Öğretim elemanları sınıfta konulara oldukça hâkim ders anlatıyor	.53	.50	.82	
21	Derslerde bol örnek çözümlüyor	.49	.37	.83	

Cronbach's Alpha .842

Tablo 4. İlahiyat Fakültesi hazırlık programı memnuniyet ölçeği ders arası-dinlenme süresine yönelik beklentiler boyutu faktör ve madde analizi sonuçları.

Madde No	Ders arası-dinlenme süresine yönelik beklentiler	Yük		Toplam	Cronbach's Alpha
		Birinci	Değeri		
52	Ders araları (tenefüsler) zaman açısından yeterlidir	.88	.33	.85	
53	Ders aralarında dinlenme imkânı bulabiliyorum	.81	.32	.67	
51	Ders aralarında ihtiyaçlarımı giderebiliyorum	.80	.31	.77	

Cronbach's Alpha .835

İlahiyat Fakültesi hazırlık programı memnuniyet ölçeği çalışmasının her bir alt boyutu için ayrı ayrı güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Buna bağlı olarak, Cronbach's Alpha değerleri faktör 1-konu, dersin işlenişi ve materyallere yönelik beklentiler boyutunun Cronbach's Alpha

iç tutarlılık katsayısı .87; faktör 2-öğretim elemanlarıyla iletişim ve yeterliliklere yönelik beklentiler boyutu Cronbah's Alpha iç tutarlılık katsayısı .84 ve faktör 3-.ders arası-dinlenme süresine yönelik beklentiler boyutu Cronbah's Alpha iç tutarlılık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Tablo-2, Tablo-3 ve Tablo-4'te her bir alt boyutun maddeleri ile Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayıları verilmiştir.

Bütün ölçeğin Cronbah's Alpha iç tutarlılık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Ayrıca alt boyutları ve tüm ölçeğin toplam puan ortalamalarının betimleyici istatistik değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. İlahiyat Fakültesi hazırlık programı memnuniyet ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları betimleyici istatistik değerleri

	N	Min.	Max.	X-	S
Konu, dersin işlenişi ve materyallere yönelik beklentiler (Faktör 1)	288	1,50	5	3,72	0,69
Öğretim elemanlarıyla iletişim ve yeterliliklere yönelik beklentiler (Faktör 2)	288	2	5	4,11	0,59
Ders arası-dinlenme süresine yönelik beklentiler (Faktör 3)	282	1	5	3,98	0,98
İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı Memnuniyet Ölçeği Genel Toplam	288	2,08	5	3,93	0,53

Sonuç

Bu araştırmada 25 madde ve 3 faktörden oluşan 5'li Likert tipi maddelerden meydana gelen bir memnuniyet ölçeği geliştirme çalışması yürütülmüştür. Ölçeğin kapsam geçerliği sonuçları, faktör analizi ile gerçekleştirilen yapı geçerliği bulguları, diğer taraftan her alt boyut için ayrı ayrı gerçekleştirilen güvenilirlik analizleri sonuçları ve tüm ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) ile ilgili bulgular, İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı Memnuniyet Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan bu çalışmanın sonuçlarını dikkate alarak daha büyük örneklemeler üzerinde geçerlik-güvenirlik çalışması gerçekleştirilmenin ve bu çalışmanın sınırları dışında bırakılan öğrenci memnuniyet boyutlarını konu alan başka tamamlayıcı çalışmaların da gerçekleştirilmesinin, İlahiyat Fakültesi Hazırlık Programı Memnuniyet Ölçeğinin kullanılabilirliğini güçlendireceğine şüphe yoktur.

Kaynakça

Altunışık, Remzi vd. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Sakarya: Sakarya Kitapevi, 2004.

Atar, A.vd. “Üniversite Öğrencileri İçin A Öğrenci Memnuniyet Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerin İncelenmesi”. *ASOS JOURNAL* 56 (2017), 214-230. <http://www.albayan.ac>.

Baltacı, Ali. “Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (Haziran 2018), 231-274.

Baykal, Ü., vd. “‘Öğrenci Memnuniyeti Ölçeği’ Geliştirme Çalışması”. *İ.Ü.F.N.H.Y.O. Hemşirelik Dergisi* 12/49 (2002), 23-32. <https://doi.org/10.17672/fnhd.53943>.

Ekinci, İsmail. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine Verilen Arapça Hazırlık Eğitimine Dair Bir İnceleme”, *Van İlahiyat Dergisi* 7/11 (Aralık 2019), 144-161.

Erdoğan, Mehmet - Uşak, Muhammet. “Fen Bilgisi Öğretmen Adayları Memnuniyet Ölçeğinin Geliştirilmesi”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25/2 (2005), 35-54. <https://doi.org/10.17152/gefd.97386>.

Ercay, İlyas – Sümer, Necati. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Tek Cinsiyetli Eğitim Modeline Bakışı (Siirt Üniversitesi Örneği)”, *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1 (Haziran 2019), 121-150.

Ercay, İlyas. “Öğrencilerin İlahiyat Fakültesine Yönelik Görüşleri”, *Amasya İlahiyat Dergisi* /13 (Aralık 2019), 423-473.

Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994.

Koçbaşaran, Yağmur. “Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı”. *ASOS JOURNAL* 47 (Haziran 2017), 480-495. <http://www.albayan.ac>.

Okumuş, Ejder. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Problemleri –Dicle Üniversitesi Örneği-“ *Değerler Eğitimi Dergisi* 5/13 (2007), 59-94.

Osmanoğlu, Cemil – Korkmaz, Mehmet. “Öğrencilerine Göre İdeal İlahiyat Fakültesi Öğrencisinin Nitelikleri ve Bunun İlahiyat Eğitimiyle İlişkisi”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 16 (2018), 119-178.

Özen, Yener - Gül, Abdülkadir. “Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu”. *KKEFD/JOKKEF* 15 (2007), 394-422.

Radmard, Somayyeh. “Exploration of the factors effecting higher education demands of international students in turkish universities”. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 7/1 (Nisan 2017), 67-77. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.185>.

Şenocak, Mustafa Ş. *Biyostatistik*. İstanbul: İstanbul Üniv. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yay. No:214, 1998.

Uçar, Recep. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)”, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Güz 2017), 97-170.

Yeşilyurt, Selami - Çapraz, Cüneyt. “Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kullanılan Kapsam Geçerliği İçin Bir Yol Haritası”. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/1 (2018), 251-264. <https://doi.org/10.17556/erziefd.297741>.

Yüksekbilgili, Z. ve Akduman. G. “Yetişkin Eğitim Memnuniyeti (YEM) Ölçümü İçin Ölçek Geliştirme Çalışması”. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 53 (Aralık 2016), 239-257.